

POSTANOWIENIE

Dnia 13 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie V Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Adam Simoni (spr.)
Sędziowie:	SSO Wojciech Misiuda SSR del. do SO Witold Benicki
Protokolant:	Tomasz Kluz

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2015 r. w Rzeszowie

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) z siedzibą w R.

z udziałem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., P. B., E. B., Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., J. G. i B. G.

o ustanowienie drogi koniecznej

na skutek apelacji uczestników Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., P. B. i E. B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie

z dnia 27 listopada 2013 r., sygn. akt I Ns 2105/10

postanawia:

1. zmienić pkt I i II zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że:

I. ustanowić na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości oznaczonej jako działka (...), położonej w R. (...) obr. (...), objętej KW (...) służebność gruntową polegającą na prawie przejazdu i przechodu szlakiem drożnym biegnącym przez działkę (...), objętą KW (...) w konturze oznaczonym w opinii biegłego geodety F. B. (1) z dnia 10 czerwca 2015 r., określonym jako wariant II, kolorem pomarańczowym i literami (...), stanowiącej integralną część niniejszego postanowienia,

II. zasądzić od wnioskodawcy (...) z siedzibą w R. na rzecz uczestniczki Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R. kwotę 2.258,21 zł (dwa tysiące dwieście pięćdziesiąt osiem złotych 21/100) tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności,

2. zasądzić od wnioskodawcy na rzecz uczestników:

- E. B. i P. B. solidarnie kwotę 1.718,50 zł (jeden tysiąc siedemset osiemnaście złotych 50/100),

- Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R. kwotę 577 zł (pięćset siedemdziesiąt siedem złotych),

tytułem zwrotu kosztów postępowania za obie instancje.

SSO Wojciech Misiuda SSO Adam Simoni SSR del. do SO Witold Benicki

Sygnatura akt V Ca 963/14

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 13 października 2015 roku

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 listopada 2013 roku Sąd Rejonowy w Rzeszowie I Wydział Cywilny po rozpoznaniu sprawy z wniosku (...) z siedzibą w R. z udziałem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., P. B., E. B.. Spółdzielni Mieszkaniowej (...), A. K. (1), A. K. (2), J. G., B. G. o ustanowienie drogi koniecznej postanowił ustanowić na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości oznaczonej jako działka (...) położonej w R. (...) obr. (...), objętej Kw (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych służebność gruntową polegającą na prawie przejazdu i przechodu, szlakiem drożnym łączącym działkę (...) z działką (...), biegnącym całą szerokością działki (...) położonej w R. (...) obr (...), objętej Kw (...), w konturze oznaczonym na opinii biegłego sądowego geodety F. B. z dnia 27 maja 2011 roku kolorem czerwonym i literami: (...) stanowiącej integralną część orzeczenia; zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestników: Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R. kwotę 2 179,03 zł, E. B. i P. B. kwotę 94,63 zł, B. G. i J. G. kwotę 78,64 zł tytułem wynagrodzenia. Ponadto orzekł, że każdy uczestnik ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie nakazując ściągnąć od wnioskodawcy (...) w R. kwotę 4 332,52 zł tytułem uzupełnienia kosztów opinii biegłych sądowych oraz zarządził zwrot na rzecz uczestników: E. B. i P. B. kwotę 561,39 zł tytułem nadpłaty uiszczonych zaliczek na opinie biegłych sądowych (k. 732-732v).

Sąd Rejonowy ustalił, że działka nr (...) o pow. 0,3853 ha, położona w obr (...) R. – (...) objęta Kw nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych stanowi własność (...). Nieruchomość ta jest częściowo zabudowana budynkiem dydaktycznym (...). Ustalił przy tym, że wyżej wskazana nieruchomość położona jest w odległości około 2,5 m od drogi publicznej w kierunku południowym i jest przyległa do północnej granicy działki nr (...). Równocześnie przyjmując, że działka ta nie posiada odpowiedniego dostępu do drogi publicznej. W dalszej kolejności ustalił, że działka nr (...) o pow. 0,1826 ha, położona w obr. (...) R. – (...) objęta Kw nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych, stanowi własność Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R.. Dojazd do tej nieruchomości odbywa się od ul. (...) droga utwardzoną prowadzącą przez działki (...). Nieruchomość ta jest częściowo zabudowana budynkiem mieszkalnym wielorodzinnym zlokalizowanym w odległości około 25 m od działki nr (...), a znajdujące się na niej dojścia i dojazdy oraz miejsca parkingowe są utwardzone. Sąsiedztwo działek (...) stanowi zabudowa mieszkaniowa oraz ulice i chodniki.

Działka nr (...) stanowi własność (...). Natomiast działka nr (...) jest własnością Gminy R., a pozostaje w wieczystym użytkowaniu (...). Równocześnie wyżej wskazane działki są obciążone służebnością szlaku drożnego o szerokości 5 m na rzecz każdorazowych właścicieli działki nr (...).

Działka nr (...) o pow. 0,0150 ha, jest objęta Kw (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych i stanowi ona własność Gminy M. R., a wnioskodawca jest jej wieczystym użytkownikiem. Natomiast działka nr (...) o pow. 0,0048 ha jest objęta Kw (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych i stanowi własność Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R.. Nieruchomość ta jest pokryta asfaltem i stanowi drogę dojazdową.

Sąd I Instancji ustalił też, że umową z dnia 8 kwietnia 2003 roku wnioskodawca przeniósł na rzecz uczestnika Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R. prawo własności działki nr (...). Równocześnie w zawartej pomiędzy stronami umowie ustanowiono nieodpłatną służebność przejazdu i przechodu przez działkę nr (...) na rzecz każdorazowych właścicieli i posiadaczy działki nr (...) pasem szerokości 5 m od ulicy (...) wzdłuż granicy działki (...) z działką (...). Ponadto umową z dnia 19 marca 2009 roku Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w R. oddała w bezpłatne używanie wnioskodawcy część działki nr (...) przylegającej do działki nr (...) celem zaprojektowania drogi ewakuacyjno-przeciwpożarowej dla inwestycji przy ulicy (...). Umowa została zawarta na czas określony do chwili uregulowania dostępu do drogi publicznej.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że ze względu na konfigurację i zagospodarowanie terenu możliwe są dwa warianty przebiegu służebności gruntowej do działki (...). Szlak drożny proponowany według wariantu I miałby łączyć działkę nr (...) z działką nr (...) i przebiegałby konturem oznaczonym literami A-B-C-D-A na szkicu do opinii biegłego sądowego F. B. (1) z dnia 27 maja 2011 roku, którego powierzchnia wynosiłaby 0,0020 ha. Wariant ten obejmuje przejazd od ulicy (...) przez działki nr (...) szlakiem utwardzonym kostką brukową. Szerokość działki nr (...) w obrębie tego szlaku wynosi od 2,4 m do 2,8 m. Równocześnie w obrębie tego szlaku, częściowo na działce uczestnika, a częściowo na działce wnioskodawcy znajdują się dwa miejsca parkingowe oraz dwa kosze na śmieci. Ustanowienie drogi koniecznej szlakiem według wariantu I wymagałoby likwidacji dwóch miejsc parkingowych oraz koszy na śmieci. Wartość wynagrodzenia z tytułu ustanowienia drogi koniecznej w wyżej wskazany sposób wynosiłaby kwotę 2 352,30 zł. Sąd ustalił przy tym, że ustanowiona w ten sposób służebność drogi koniecznej wpłynęłaby na sprawniejsze funkcjonowanie i efektywniejsze ekonomiczne wykorzystanie działki (...) oraz zapewniłaby dogodny i bezpieczny przejazd oraz odpowiedni dostęp do drogi publicznej. Wskazał też, że wariant ten jest ekonomicznym i gospodarczo zasadnym, organizacyjno prostym, a dla nieruchomości obciążonej nr (...) ustanowiona służebność nie stanie się w żaden sposób nadmiernie uciążliwa.

Natomiast szlak drogi koniecznej według wariantu II rozpoczynałby się od ulicy (...) i przebiegałby po działce nr (...) (na szkicu do opinii biegłego z dnia 27 maja 2011 r. zaznaczony kolorem pomarańczowym), kolejno przebiegałby po działce nr (...) (oznaczony na szkicu biegłego sądowego kolorem niebieskim). Służebność ta przebiegałaby także wzdłuż działki (...) i posadzonego na niej śmietnika, wzdłuż linii istniejącego na gruncie ogrodzenia z siatki. W miejscu tym teren jest zatrawiony i dochodzi do ul. (...). Szerokość tego szlaku od linii ogrodzenia do naroża śmietnika wynosi 5,8 m. Wjazd na ul. (...) od ul. (...) jest usytuowany w pobliżu skrzyżowania ulic i jest dość wąski (3,6 m). Powierzchnia zajęta pod drogę konieczną w wariantcie II wyniosłaby dla działki (...) m², a dla działki (...) m². Ustanowienie drogi koniecznej nastąpiłoby na całej powierzchni działki (...). Natomiast przez działkę (...) zajęłoby tylko niewielką powierzchnię, nie zmieniając przeznaczenia tej działki. Wartość wynagrodzenia z tytułu ustanowienia drogi koniecznej w wyżej wskazany sposób wynosiłaby dla właściciela działki nr (...) kwotę 35 284,50 zł, a dla właściciela działki nr (...) kwotę 2 258,21 zł. Równocześnie Sąd Rejonowy ustalił, że ustanowiona według wariantu II służebność drogi koniecznej stanowiłaby zagrożenie dla użytkowników ruchu drogowego.

Ustalając powyższy stan faktyczny Sąd I instancji oparł się na opiniach biegłego z zakresu geodezji – F. B. oraz biegłych gospodarczych Z. S. oraz P. L., które to opinie uznał za wiarygodne w całości. Równocześnie Sąd oparł się także o dowód z przeprowadzonych oględzin co do przebiegu wariantów drogi koniecznej oraz dokumenty zgromadzone w sprawie, które nie budziły wątpliwości. Sąd Rejonowy natomiast w części oparł się o dowód z akt administracyjnych, wskazując że ich treść miała znaczenie dla przedmiotowego postępowania jedynie pomocniczo, co do oznaczenia innego jeszcze wariantu proponowanej służebności. Sąd I instancji pominął też dowód z przesłuchania stron uznając, że dowód ten nie będzie miał znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że wniosek o ustanowienie drogi koniecznej jest zasadny. Sąd I instancji podkreślił, że nieruchomości wnioskodawcy nr (...) pozbawiona jest dostępu do drogi publicznej, co wynika zarówno z protokołu oględzin jak i opinii biegłych sądowych. Od drogi publicznej nieruchomość wnioskodawców oddziela nieruchomość będąca w wieczystym użytkowaniu wnioskodawcy oraz nieruchomość stanowiąca własność uczestnika Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R. z jednej strony. Natomiast

z drugiej strony od drogi publicznej działkę wnioskodawcy oddziela działka stanowiąca własność pozostałych uczestników i stanowiąca przedmiot umowy sprzedaży zawartej uprzednio z wnioskodawcą. Sąd I instancji wskazał przy tym, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy należało mieć na względzie przy dokonywaniu wyboru wariantu drogi koniecznej, zgodnie z art. 145 § 2 kc, wymaganie pierwszeństwa przeprowadzenia tej drogi po nieruchomości powstałej w wyniku czynności prawnej, albowiem przed dokonaniem sprzedaży nieruchomości na rzecz uczestniczki postępowania – spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., komunikacja do dalszej części szczepowej nieruchomości wnioskodawcy odbywała się po działce objętej umową sprzedaży. Sąd Rejonowy zajmując takie stanowisko podkreślił, że w przypadku gdy brak dostępu do drogi publicznej jest następstwem czynności prawnej i nie dojdzie do porozumienia pomiędzy zainteresowanymi drogę należy wytyczyć, gdy to jest możliwe przez grunty, które były przedmiotem tej czynności, choćby ustanowienie szlaku przez inne nieruchomości powodowało dla nich mniejszy uszczerbek. Sąd Rejonowy przyjął równocześnie, że nie należy przeprowadzać drogi koniecznej, ze względu na przesłankę interesu społeczno-gospodarczego przez grunt, który był przedmiotem umowy tylko wtedy, jeżeli powodowałoby to dla niego nieporównywalnie dużo większy uszczerbek, niż dla sąsiednich nieruchomości. Mając na uwadze powyższe Sąd I instancji uznał, że ustanowienie drogi według wariantu I, to jest po nieruchomości objętej czynnością prawną, która spowodowała utratę dostępu nieruchomości wnioskodawcy do drogi publicznej, wobec zgodnych opinii biegłych sądowych nie tylko nie powoduje nieporównywalnie większego uszczerbku niż w przypadku wariantu II, ale powoduje mniejszy uszczerbek i jest bardziej uzasadnione ze społeczno-gospodarczego punktu widzenia. Przyjął przy tym, że przeprowadzenie służebności drogi koniecznej według wariantu I pozbawi jedynie nieruchomość obciążoną dwóch miejsc parkingowych, nie będzie stanowiło zagrożenia przy wykonywaniu wjazdów i wyjazdów do usytuowanych pod budynkiem garaży, a uciążliwość związana z częstotliwością wykonywanych przejazdów do budowanego budynku dydaktycznego wnioskodawcy na nieruchomości władnącej dotyczyć będzie jedynie okresu godzin pracy i będzie to uciążliwość w równym zakresie dotycząca nieruchomości obciążonych zarówno według wariantu I, jak i według wariantu II. Wskazał też, że miejsca parkingowe, które miałyby ulec likwidacji na części działki (...) w związku z ustanowieniem służebności drogi koniecznej według wariantu I i tak z punktu widzenia dokładnych obrysów geodezyjnych mają szerokości (2,6 m) nie wystarczającą do zaparkowania samochodu. Ponadto współczynnik obciążenia nieruchomości służebnej w wariantcie I zgodnie z opinią biegłego gospodarczego wynosi 0,5 zaś współczynnik ten dla nieruchomości służebnych według wariantu II to głównie 1 i 0,2, co również przemawia za ustanowieniem służebności w wariantcie pierwszym.

Konkludując Sąd Rejonowy uznał za zasadne ustanowienie służebności drogi koniecznej na rzecz kaźdoczesnych właścicieli działki nr (...) według wariantu I przedstawionego w opinii biegłego geodety, a więc szlakiem drożnym łączącym działkę (...) z działką (...), biegnącym całą szerokością działki (...) w konturze oznaczonym na opinii biegłego sądowego geodety F. B. z dnia 27 maja 2011 roku kolorem czerwonym i literami ABCD. Ustalenia wysokości należnego wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej Sąd Rejonowy dokonał w oparciu o wycenę sporządzoną przez biegłego gospodarczego P. L. i na tej podstawie przyjął, że wynagrodzenie to powinno wynosić 2 352,30 zł dla właścicieli działek przez które przebiega droga służebna. Wskazał przy tym, że o ustalenie wynagrodzenia w takiej wysokości wnosila większość uczestników postępowania.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy rozstrzygnął na podstawie art. 520 § 1 kpc (k. 739 -756).

Apelację od powyższego postanowienia wnieśli uczestnicy E. B. i P. B. oraz uczestnik Spółdzielnia Mieszkaniowa (...)”w R..

Uczestnicy E. B. i P. B. zaskarżyli postanowienie w całości i wnieśli o jego zmianę poprzez oddalenie wniosku o ustanowienie służebności drogi koniecznej lub w razie uznania, że działka (...) nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej - o ustanowienie na rzecz kaźdoczesnych właścicieli nieruchomości oznaczonej jako działka (...) położonej w R. (...) obr (...), objętej KW (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie, VII Wydział Ksiąg Wieczystych, służebności przejazdu i przechodu szlakiem drożnym przebiegającym po działce (...) w R. N. obr (...), objętej KW (...) w konturze oznaczonym na opinii biegłego sądowego geodety F. B. z dnia 27 maja 2011 roku kolorem niebieskim oraz o zasądzenie od powoda na rzecz uczestników kosztów postępowania przed Sadem I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia

i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sędem I i II instancji.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucili:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię, tj. naruszenie art. 145 § 1, 2 i 3 kc poprzez zbyt wąskie dopuszczenie przez Sąd I instancji możliwości odstąpienia od przeprowadzania drogi koniecznej po tzw. nieruchomościach szczepowych na skutek błędnego przyjęcia, że odstąpienie od przeprowadzenia drogi koniecznej po tzw. nieruchomości szczepowej może być uzasadnione jedynie interesem społeczno-gospodarczym, podczas gdy w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego przepis art. 145 § 2 kc zdanie drugie kc nie ma charakteru normy bezwzględnie priorytetowej nie tylko w stosunku do przesłanki „interesu społecznego” zawartej w art. 145 § 3 kc, ale także w stosunku do pozostałych przesłanek ustanowienia drogi koniecznej z art. 145 § 2 kc,

II. naruszenie przepisów prawa procesowego mających istotny wpływ na wynik sprawy, tj:

1. art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 378 § 1 kpc polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów przy dokonywaniu oceny wydanych w sprawie opinii biegłego z zakresu geodezji F. B. (1) oraz opinii biegłych gospodarczych: Z. S. oraz P. L., które to opinie Sąd uznał za w pełni wiarygodne podczas gdy zawierają one wady, na które uczestnicy wskazywali wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej,

2. naruszenie art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 328 § 2 kpc w zw. z art. 227 kpc polegającej na :

- pominięciu przy dokonywaniu ustaleń faktycznych i nieodniesieniu się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia do decyzji o pozwoleniu na budowę dotyczącej inwestycji realizowanej na działce wnioskodawcy, która to decyzja zalega w aktach postępowania administracyjnego dotyczącej tej inwestycji,

- pominięciu przy dokonywaniu ustaleń faktycznych i nieodniesieniu się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia do aktualnego projektu budowlanego inwestycji realizowanej na działce wnioskodawcy, który to projekt zalega w aktach postępowania administracyjnego dotyczącego tej inwestycji,

III. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na:

- błędnym przyjęciu, że działka (...) nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej podczas gdy, jeżeli działka ta w rzeczywistości nie miała odpowiedniego dostępu to nie zostałaby wydana decyzja o pozwoleniu na budowę dla inwestycji zlokalizowanej na tej działce,

- błędnym przyjęciu, że ustanowienie drogi według wariantu pierwszego, tj. po działce (...) nie powoduje nieporównywalnie większego uszczerbku dla nieruchomości obciążonej, niż w przypadku wariantu II przebiegającego po działce (...), co doprowadziło Sąd do błędnego ustalenia, że interes społeczno-gospodarczy nie sprzeciwia się obciążeniu służebnością działki (...).

Uczestnik Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) również zaskarżyła postanowienie Sądu I instancji w całości i wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie apelacji i orzeczenie o kosztach postępowania lub uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i orzeczenia o kosztach postępowania.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 145 § 2 zd 2 i § 3 kc poprzez błędną interpretację i jego zastosowanie polegające na przyjęciu, iż ustanowienie drogi koniecznej winno nastąpić w obrębie nieruchomości będącej przedmiotem sprzedaży to jest poprzez obciążenie służebnością działki (...).

2. Naruszenie przepisów prawa procesowego:

a) art. 328 § 2 kpc w zw. z art. 368 § 1 kpc mającej wpływ na treść zaskarżonego postanowienia poprzez sporządzenie uzasadnienia postanowienia w sposób uniemożliwiający kontrolę rozumowania Sądu I instancji, polegającego na powołaniu się na stronie 11 uzasadnienia na nieruchomość oznaczoną (...)obr (...) R., kiedy taka nieruchomość w ogóle nie była przedmiotem niniejszego postępowania,

b) art. 227 i 224 § 1 kpc w zw. z art. 233 § 1 kpc, tj. nie wyjaśnienie wszystkich okoliczności sprawy mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy poprzez oddalenie przez Sąd wniosku dowodowego zgłoszonego w zarzutach do opinii biegłego sądowego P. L. o dopuszczenie dowodu z pisemnej opinii uzupełniającej w zakresie niewłaściwego ustalenia wynagrodzenia w wariantach I i II, pominięcia przy ustalaniu wynagrodzenia dla uczestnika Spółdzielni Mieszkaniowej (...)stopnia uciążliwości dla działki (...) związanego z ruchem drogowym, co skutkowało brakiem wszechstronnego zebrania materiału dowodowego mającego wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 6 października 2015 roku wnioskodawca oraz uczestnik Spółdzielni Mieszkaniowa (...) wnieśli o oddalenie apelacji.

W wyniku rozpoznania apelacji Sąd Okręgowy ustalił i zważył co następuje:

Obie apelacje zasługiwały na uwzględnienie.

W oparciu o dopuszczone w postępowaniu apelacyjnych dowody Sąd Okręgowy ustalił, że:

Działka (...) posiada dostęp do drogi publicznej – ulicy (...) poprzez działkę o nr (...) i częściowo po działce nr (...). Działka nr (...) między innymi w części po której przebiega dojazd do drogi publicznej jest obciążona na rzecz kaźdoczesnego właściciela działki nr (...) służebnością przejścia i przejazdu. Dojazd działki (...) do drogi publicznej bez części działki nr (...), zakreślonej na szkicu do opinii biegłego sądowego F. B. (1) konturem E-F-G-H (kolorem pomarańczowym) nie jest jednak odpowiedni. Zjazd i wjazd na ulicę (...) z działki nr (...) poprzez działkę nr (...) bez włączenia do szlaku drożnego części działki nr (...) jest utrudniony. Mijanie się pojazdów na szlaku szerokości 4 m po działce nr (...) na zakręcie jest manewrem niebezpiecznym.

Na działce nr (...), przylegającej do działki (...), znajduje się kontener na śmieci.

Dowód: protokół oględzin przedmiotu sprawy – k. 937-940 i dokumentacja fotograficzna na płycie CD; opinia biegłego sądowego geodety F. B. (1) z dnia 10.06.2015 r. - k. 942-943; opinia uzupełniająca biegłego F. B. (1) z dnia 8.07.2015 r. - k. 1010-110v; ustna opinia uzupełniająca biegłego F. B. (1) – k. 1066./

Z przeprowadzonych dowodów w postępowaniu apelacyjnym wynika, że

możliwe są dwa warianty ustanowienia służebności gruntowej w celu zapewnienia odpowiedniego dostępu do drogi publicznej z działki władającej numer (...).

Wariant I szlaku drożnego przebiegałby po działce (...) w konturze oznaczonym punktami A-B-C-D-A o powierzchni 0,0019 ha (zaznaczony na szkicu do opinii biegłego geodety z dnia 10.06.2015 r. kolorem pomarańczowym). W miejscu tym są usytuowane dwa miejsca parkingowe, częściowo na działce nr (...), a częściowo na działce nr (...). Szerokość działki nr (...) w miejscu tak określonego przejazdu wynosi około 2,5 m. Ze szlaku tego korzystają lokatorzy budynku posadowionego na działce nr (...).

Wariant II dojazdu do działki (...) biegnie natomiast przez działkę (...) (która stanowi ulicę (...)) i działkę (...), a częściowo po działce (...) oraz części działki (...) oznaczonej na szkicu do opinii biegłego geodety z dnia 10.06.2015 r, konturami EFGH (kolorem pomarańczowym). Aby uzyskać odpowiedni wyjazd z działki nr (...) w kierunku ulicy (...) przejazd ten powinien przebiegać po części działki nr (...) w konturze oznaczonym punktami EFGH. Po dokonaniu modernizacji szerokości jezdni na ulicy (...), szerokość szlaku według wersji II wynosi aktualnie 6 m. Na końcu tego

szlaku znajduje się wyjazd i wjazd z garaży usytuowanych pod budynkiem dydaktycznym – Warzywna 1a, znajdującym się na działce (...).

Dowód: protokół oględzin przedmiotu sprawy – k. 937-940; opinia biegłego sądowego geodety F. B. (1) z dnia 10.06.2015 r. - k. 942-943; opinia uzupełniająca biegłego F. B. (1) z dnia 8.07.2015 r. - k. 1010-110v; ustna opinia uzupełniająca biegłego F. B. (1) – k. 1066; opinia uzupełniająca biegłego sądowego P. L. z dnia 19.09.2015 r. - k. 1055.

Wejście główne do budynku znajdującego się na działce nr (...) znajduje się od strony północnej, to jest od szlaku oznaczonego jako wariant II. Dojazd z kompleksu uniwersyteckiego przy ulicy (...) do budynku na działce nr (...) według wariantu I wynosi kilkadziesiąt metrów, a według wariantu II poprzez ruchliwe i zatłoczone ulice: Warzywną, R. i P. i jest około dziesięciokrotnie dłuższy.

Dowód: protokół oględzin przedmiotu sprawy – k. 937-940; opinia biegłego sądowego geodety F. B. (1) z dnia 10.06.2015 r. - k. 942-943; opinia uzupełniająca biegłego F. B. (1) z dnia 8.07.2015 r. - k. 1010-110v; ustana opinia uzupełniająca biegłego F. B. (1) – k. 1066.

Wynagrodzenie za ustanowienie służebności drogi koniecznej dla właściciela działki nr (...) wynosiłoby 2 258,21 zł.

Dowód: opinia uzupełniająca biegłego sądowego P. L. z dnia 19.09.2015 r. - k. 1055; ustna opinia uzupełniająca biegłego sądowego P. L. - k. 1066-1067.

Powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o przeprowadzone na etapie postępowania apelacyjnego opinie biegłego z zakresu geodezji – F. B. (1) oraz biegłego gospodarczego – P. L.. Na podstawie wyżej wskazanych opinii zostały ustalone możliwe warianty przebiegu drogi koniecznej oraz wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności gruntowej.

W ocenie Sądu Okręgowego wyżej wskazane opinie były jasne, szczegółowe i fachowe. Ponadto zostały wydane w oparciu o wiedzę specjalistyczną biegłych i Sąd nie znalazł podstaw do podważenia ich wiarygodności. Należy wskazać, że opinia biegłego P. L. nie była kwestionowana przez uczestników postępowania. Natomiast biegły – F. B. (1) w pisemnej oraz ustnej opinii uzupełniającej odniósł się w sposób szczegółowy do stawianych zarzutów i wyjaśniając zachodzące wątpliwości.

Równocześnie Sąd Okręgowy ustalając stan faktyczny oparł się na dowodzie z przeprowadzonych oględzin postępowania, które pozwoliły na identyfikację nieruchomości, ich zagospodarowanie oraz określenie możliwego przebiegu drogi koniecznej.

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje jako własne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Obie wniesione apelacje zasługiwały na uwzględnienie, jednak nie wszystkie podniesione w nich zarzuty okazały się zasadne.

Z uwagi na to, że apelacje uczestników w pewnym zakresie powielają podniesione w nich zarzuty, Sąd Okręgowy w pewnym zakresie rozpoznał wniesione apelacje łącznie.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podniesionego w obu apelacjach zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 227 i art. 224 § 1 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przy dokonywaniu ocen wydanych w sprawie opinii biegłych i oddalenie wniosków uczestników o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniających należy wskazać, że zarzuty te okazały się trafne. Przepis art. 233 § 1 kpc statuuje zasadę swobodnej oceny dowodów, zgodnie z którą sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Swobodna ocena

dowodów jest ograniczona przepisami prawa procesowego, zasadami doświadczenia życiowego i regułami logicznego wiązania faktów ujawnionych w toku prowadzonego postępowania dowodowego. Zarzut obrazy tegoż przepisu prawa procesowego można sformułować skutecznie tylko wówczas, gdy sąd oceniając wiarygodność oraz moc przeprowadzonych dowodów naruszy reguły logicznego myślenia, wadliwie kojarzy fakty, wyprowadza wnioski niezgodne z zasadami doświadczenia życiowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2005 r., III CK 314/05, Lex nr 172176, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, Lex nr 151522).

Sąd Okręgowy uznał, że przeprowadzona na etapie postępowania przed Sądem I instancji opinia biegłego z zakresu geodezji nie mogła być podstawą dokonania ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie i w związku z tym w toku postępowania apelacyjnego zostały przeprowadzone jeszcze raz oględziny przedmiotu sprawy oraz została dopuszczona opinia biegłego sądowego z zakresu geodezji. Sąd I instancji dokonał bowiem błędnej oceny opinii biegłego wydanej na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego uznając ją za w pełni wiarygodną i poczynił na jej podstawie ustalenia faktyczne. Opinia ta bowiem zawierała w sobie błędne wnioski, iż działka (...) nie posiada dostępu do drogi publicznej, co okazało się być niezgodne ze stanem faktycznym istniejącym na gruncie. W związku z powyższym Sąd Okręgowy opierając się na art. 382 kpc, dopuścił ponownie dowód z opinii uzupełniającej biegłego sądowego z zakresu geodezji F. B. (1), uznając opinię wydaną na etapie postępowania przed Sądem I instancji za niekompletną. W oparciu o wyżej wskazaną opinię biegłego Sąd Okręgowy dokonał odmiennych ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie i uznał, że działka nr (...) posiada dostęp do drogi publicznej – to jest ulicy (...), a dostęp ten przebiega po działce (...) (będącej w użytkowaniu wieczystym wnioskodawcy) oraz częściowo po działce (...), która w tym zakresie jest obciążona służebnością przejazdu i przechodu na rzecz każdorazowych właścicieli działki nr (...). Równocześnie Sąd Okręgowy ustalił, że w pewnym fragmencie dostęp działki nr (...) do drogi publicznej nie jest odpowiedni.

Sąd Okręgowy podziela natomiast ocenę prawną Sądu I instancji w zakresie opinii biegłego P. L. w zakresie określenia wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności gruntowej. Zarówno z opinii pisemnej biegłego jak i ustnej opinii uzupełniającej jednoznacznie zostało określone wynagrodzenie za ustanowienie służebności gruntowej w obu wersjach przebiegu szlaku drożnego. Tak przeprowadzony dowód Sąd I instancji uznał w całości za wiarygodny, uznając opinię za pełną i jasną, co podziela także Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie. Równocześnie jednak Sąd Okręgowy w postępowaniu apelacyjnym, z uwagi na uzupełniającą opinię biegłego z zakresu geodezji, dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłego P. L., który wskazał że wariant II szlaku drogi koniecznej pod warunkiem obciążenia służebnością fragmentu działki nr (...) zapewni odpowiedni dostęp do drogi publicznej dla działki (...). Konsekwencją dokonania błędnej oceny materiału dowodowego przez Sąd I instancji było dokonanie na jej podstawie błędnych ustaleń faktycznych i przyjęcie przez Sąd Rejonowy, iż działka nr (...) nie posiada dostępu do drogi publicznej. Oględziny przedmiotu postępowania, jak również dopuszczona w postępowaniu apelacyjnym opinia biegłego sądowego geodety F. B. (1) oraz opinia uzupełniająca biegłego rzeczoznawcy majątkowego P. L. wskazują w sposób nie budzący wątpliwości, że dostęp ten przedmiotowa działka posiada. Natomiast będzie on odpowiedni po ustanowieniu jedynie na części działki (...) służebności drogi koniecznej.

Odnosząc się kolejno do podniesionego w obu apelacjach zarzutu naruszenia art. 328 § 2 kpc należy wskazać, że odmiennie niż wskazuje w apelacji uczestnik – Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) uzasadnienie Sądu I instancji spełnia wymogi określone tymże przepisem i możliwa jest jego kontrola instancyjna. Co prawda Sąd Rejonowy w treści sporządzonego uzasadnienia odnosił swoje rozważania prawne do działki oznaczonej nr (...) i uznał że to ta działka nie miała odpowiedniego dostępu do drogi publicznej, która to działka nie była przedmiotem postępowania. Należało jednak uznać powyższy błąd w oznaczeniu działki za oczywistą omyłkę pisarską. Bowiem z kontekstu rozważań prawnych Sadu Rejonowego można było wywnioskować, że w rzeczywistości Sąd Rejonowy miał na myśli działkę (...) (stanowiącą własność wnioskodawcy), a nie działkę (...).

Słusznie natomiast podnieśli uczestnicy postępowania - E. B. i P. B., że Sąd Rejonowy pomimo dopuszczenia dowodu z akt administracyjnych dotyczących uzyskania przez wnioskodawcę pozwolenia na budowę budynku przy ulicy (...), nie poczynił na ich podstawie żadnych ustaleń faktycznych. Sąd Rejonowy powinien bowiem wziąć pod uwagę to, iż z aktualnego projektu budowlanego inwestycji przeprowadzonej na działce nr (...), który to projekt zalegał w aktach

administracyjnych – wynikało, że przewiduje on dostęp do drogi publicznej dla działki nr (...) przez działkę (...). Okoliczność, że inwestycja w postaci budynku uniwersyteckiego usytuowanego przy ul. (...), a znajdującego się na działce (...) realizowana była od strony ulicy (...) miała bowiem znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Dojazd do tej inwestycji aktualnie już zakończonej odbywał się bowiem szlakiem według wariantu II.

Sąd Rejonowy dokonując nieprawidłowej oceny materiału dowodowego, a więc w konsekwencji także błędnego ustalenia stanu faktycznego w sprawie, w nieprawidłowy sposób zastosował art. 145 kc. Jak wynika bowiem jednoznacznie z ustaleń faktycznych poczynionych na etapie postępowania apelacyjnego działka nr (...) posiada dojazd do drogi publicznej, a dojazd ten jedynie w ograniczonym zakresie jest nieodpowiedni.

Zgodnie z przepisem art. 145§1 kc, jeżeli nieruchomość nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej lub do należących do tej nieruchomości budynków gospodarskich, właściciel może żądać od właścicieli gruntów sąsiednich ustanowienia za wynagrodzeniem potrzebnej służebności drogowej (droga konieczna). Przeprowadzenie drogi koniecznej nastąpi z uwzględnieniem potrzeb nieruchomości niemającej dostępu do drogi publicznej oraz z najmniejszym obciążeniem gruntów, przez które droga ma prowadzić. Jeżeli potrzeba ustanowienia drogi jest następstwem sprzedaży gruntu lub innej czynności prawnej, a między interesowanymi nie dojdzie do porozumienia, sąd zarządzi, o ile to jest możliwe, przeprowadzenie drogi przez grunty, które były przedmiotem tej czynności prawnej. Przeprowadzenie drogi koniecznej powinno uwzględniać interes społeczno-gospodarczy.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem i poglądami doktryny roszczenie o ustanowienie służebności drogi koniecznej przysługuje nie tylko wtedy, gdy nieruchomość nie ma bezpośredniego dostępu do drogi publicznej, ale także wtedy taki dostęp, ale jest on nieodpowiedni. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 września 2011 roku w sprawie o sygn. akt I CSK 657/10 wyjaśnił, że odpowiedni dostęp do drogi publicznej musi stwarzać rzeczywistą, bezpieczną możliwość swobodnego przedostawania się z nieruchomości do takiej drogi; możliwość ta musi dotyczyć drogi prawidłowo funkcjonującej w systemie dróg publicznych i istnieć trwale, a nie tylko w pewnych okresach roku (Lex nr 1084686). Brak dostępu do drogi publicznej w rozumieniu art. 145 § 1 kc oznacza brak prawnie zagwarantowanego połączenia nieruchomości izolowanej z siecią dróg publicznych.

Analiza zgromadzonego materiału dowodowego wskazuje, że nieruchomość wnioskodawcy stanowiąca działkę nr (...) nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej. Dostęp ten jest jednak nieodpowiedni tylko w ograniczonym zakresie. Działka nr (...) posiada bowiem dojazd do ulicy (...) poprzez działkę numer (...), która to działka jest w użytkowaniu wieczystym wnioskodawcy oraz przez działkę nr (...), która to działka w tym zakresie jest obciążona służebnością przejazdu i przechodu na rzecz wnioskodawcy. W tym miejscu należy wskazać, że wnioskodawca jako użytkownik wieczysty działki nr (...) może w swobodny sposób korzystać z tej działki, w tym dokonując przejazdów po gruncie będących w użytkowaniu, co wynika z samej istoty przysługującego wnioskodawcy prawa. Nie było więc konieczności ustanawiania służebności gruntowej w tym zakresie.

Równocześnie jednak, co wynika między innymi z opinii biegłych sądowych przeprowadzonych na etapie postępowania apelacyjnego oraz oględzin przedmiotu sprawy, zjazd i wjazd na ulicę (...) z działki nr (...) bez włączenia do szlaku drożnego części działki nr (...) jest niemożliwy. W tym zakresie dostęp do drogi publicznej nie jest odpowiedni.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc, zmienił pkt I zaskarżonego postanowienia i ustanowił na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości oznaczonej jako działka (...) położonej w R. (...) obr. (...), objętej KW (...) służebność gruntową polegającą na prawie przejazdu i przechodu szlakiem drożnym biegnącym przez działkę (...), objęta KW (...) w konturze oznaczonym w opinii biegłego geodety F. B. (1) z dnia 10 czerwca 2015 roku, określonym jako wariant II, kolorem pomarańczowym i literami EFGH.

Sąd Okręgowy doszedł do odmiennej niż Sąd Rejonowy oceny uciążliwości proponowanych wariantów ustanowienia drogi koniecznej i uznał, że to wariant II nie będzie powodował nieporównywalnie większego uszczerbku dla

nieruchomości obciążonej, niż w przypadku wariantu I przebiegającego po działce (...). Interes-społeczno gospodarczy w okolicznościach przedmiotowej sprawy sprzeciwiał się obciążeniu służebnością działki nr (...).

Odnosząc się do wyżej wskazanego rozstrzygnięcia należy wskazać, że przebieg dojazdu do drogi publicznej według wariantu II z jednej strony zaspokoi interesy nieruchomości władnącej, a z drugiej strony nie naruszy ponad miarę interesów właścicieli nieruchomości sąsiednich. Droga konieczna przebiegać będzie bowiem szlakiem podobnym do tego w jaki sposób faktycznie przebiegało połączenie nieruchomości władnącej z drogą publiczną. Nie zmieni w żaden sposób dotychczasowego sposobu korzystania z nieruchomości obciążonej, gdyż wykorzystuje szlak drożny, który już istniał. Jak przyznali bowiem sami uczestnicy postępowania wnioskodawca dotychczas, w celu realizacji inwestycji na działce nr (...) korzystał z dojazdu do ulicy (...) drogą przebiegającą w wariantie II, co wynika także z akt postępowania administracyjnego, gdzie wnioskodawca realizując proces inwestycyjny, sam wskazywał, iż jego nieruchomość posiada dostęp do drogi publicznej – ulicy (...) tym bardziej, że wejście główne do budynku przy ul. (...) znajduje się od strony szlaku według wariantu II. Ponadto ustanowienie drogi koniecznej według wariantu II wymaga odciążania jedynie części działki (...) o pow 48 m kw., co nie doprowadzi do zmiany przeznaczenia zajętego obszaru z uwagi na to, że aktualnie działka (...) jest pokryta asfaltem i stanowi drogę dojazdową.

Należy podkreślić też, że instytucja ustanowienia służebności drogi koniecznej nie może służyć wygodzie właścicieli działki władnącej, kosztem ograniczenia prawa właściciela działki obciążonej. Chodzi o odpowiedni, nie zaś o łatwiejszy dostęp do drogi publicznej (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia z dnia 21 czerwca 2011 r., sygn. I CSK 646/10, LEX nr 898248 oraz w postanowieniu z dnia 7 marca 2007 r., sygn. II CSK 482/06, LEX nr 278673). Dlatego też do ustanowienia drogi koniecznej nie wystarczy ustalenie, że droga przez grunt sąsiedni stanowiłaby krótsze połączenie nieruchomości z należącymi do niej budynkami gospodarskimi, lecz muszą istnieć szczególne względy gospodarczo-społeczne, pozwalające uznać, że spełnione zostały określone ustawowo przesłanki jej ustanowienia. W żadnym razie nie musi to oznaczać przebiegu drogi najwygodniejszego dla właściciela nieruchomości władnącej.

Odnosząc powyższe do okoliczności faktycznych przedmiotowej sprawy należy wskazać, że wnioskodawca wnosząc o ustanowienie służebności według wariantu I chciał uzyskać drugi (poza już istniejącym i wykorzystywanym przez niego) dojazd do drogi publicznej poprzez działkę (...) oraz krótszy dojazd do swojej nieruchomości 518/1, co jest sprzeczne z istotą i podstawami ustanawiania służebności drogi koniecznej.

Interes społeczno-gospodarczy przemawiał za tym, aby przedmiotową służebność ustanowić według wariantu II. Jak wskazano już powyżej, tak urządzony szlak drożny utrwała istniejący już na gruncie stan rzeczy oraz nie doprowadzi do zmiany przeznaczenia obciążonej działki nr (...). Ustanowienie służebności według wariantu I byłoby więc nieracjonalne. Ponadto w przypadku ustanowienia służebności według wariantu I należałoby zlikwidować dwa miejsca parkingowe, które znajdują się na działce nr (...). W tym przypadku droga konieczna przebiegałaby obok wyjazdu z garażu podziemnego usytuowanego na działce (...), co mogłoby prowadzić do niebezpieczeństwa zderzenia się pojazdów.

Mając na względzie powyższe okoliczności należało ustanowić drogę konieczną za wynagrodzeniem zmieniając tym samym pkt II zaskarżonego postanowienia i zasądzając na rzecz uczestniczki Spółdzielni Mieszkaniowej Budowlanych w R. (właściciela działki (...)) od wnioskodawcy kwotę 2 258,21 zł. Kwota ta została ustalona na podstawie przeprowadzonej w postępowaniu apelacyjnym opinii biegłego P. L., która to opinia nie była kwestionowana przez uczestników. Sąd Okręgowy uznał ją natomiast za rzetelną i fachową.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu przez Sąd Okręgowy był art. 520 § 2 kpc. Zgodnie z wyżej wskazanym przepisem jeżeli uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub wyłożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników. Należy wskazać, że wydatki poniesione w toku postępowania powinni ponieść zainteresowani, na rzecz których ustanowiono służebność drogi koniecznej, gdyż były związane z ich udziałem w sprawie. Równocześnie natomiast działanie wnioskodawcy w niniejszym postępowaniu

było niewłaściwe bowiem mając świadomość (już przed wniesieniem wniosku w niniejszej sprawie), iż posiada dostęp do drogi publicznej i korzysta z niego według wskazanego wariantu II, domagał się ustalenia służebności według wariantu I celem zapewnienia sobie dwóch dojazdów do drogi publicznej. Takie działanie wnioskodawcy było niesumienne, co również przesądzało zobowiązaniu go do zwrotu na rzecz uczestników kosztów postępowania (art. 520 § 3 kpc). Tym samym Sąd Okręgowy zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestników E. B. i P. B. solidarnie kwotę 1 718,50 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania za obie instancje. Na koszty te złożyła się kwota 377 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego (kwota 240 zł za I instancję ustalona zgodnie z § 8 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 461), kwota 120 zł za II instancję ustalona zgodnie z § 8 pkt 3 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia oraz kwota 17 zł z tytułu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Do kwoty tej doliczono kwotę 200 zł z tytułu uiszczonej przez uczestnika opłaty od apelacji (art. 39 ust. 1 pkt 1 w zw. z art 18 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o opłatach w sprawach cywilnych – Dz. U. 2014 r., poz 1306). Równocześnie koszty uczestników w tym zakresie powiększono o kwotę 1141,50 zł z tytułu poniesienia przez uczestników kosztów wynagrodzenia biegłego sądowego. Na wniosek apelującego Sąd Okręgowy zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestnika Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R. kwotę 577 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania za obie instancje. Na kwotę tą złożyła się kwota 377 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa w postępowaniu (kwota 240 zł za I instancję ustalona zgodnie z § 7 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 490), kwota 120 zł za II instancję ustalona zgodnie z § 7 pkt 3 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia oraz kwota 17 zł z tytułu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Do kwoty tej doliczono kwotę 200 zł z tytułu uiszczonej przez uczestnika opłaty od apelacji (art. 39 ust. 1 pkt 1 w zw. z art 18 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o opłatach w sprawach karnych – Dz. U. 2014 r., poz 1306).